

נועם אליעזר

סוכות

✦ מצוה הבאה בעבירה בלולב הגזול

ענף א'

מצוה הבאה בעבירה כשעובר העבירה בשעת עשיית המצוה

ביאור ה"שער המלך"

הגזול, זהו דוקא בגוונא שאינו עובר על האיסור בשעה שמקיים את המצוה. מה שאין כן היכא דעובר עבירה בשעת קיום המצוה, מודה שמואל שיש פסול מצוה הבאה בעבירה.

דברי ה"אור גדול"

ד) דהנה כתב שם ה"אור גדול" בזה"ל: "יעויין בשער המלך בפ"ח מלולב (הלכה ה') דכתב לחלק בין אם העבירה בשעת מעשה המצוה בין מקודם. ונראה שהוא מוכרח משיטת הרמב"ם, מהא דפסק פ"ח מלולב (הלכה ט') דגזול וגנוב כשר ביום טוב שני, והיינו כשמואל דס"ל דלית ליה כלל מצוה הבאה בעבירה אף בדאורייתא, ודלא כתוס' מהא דפסק בפ"ה מאיסורי מזבח הלכה ז' דקרבן גזול כשר לאחר יאוש והוא דלא כרבי שמעון בן יוחאי, אלמא דאף בדאורייתא לא ס"ל מצוה הבאה בעבירה וכשיטת המאור. ואם כן קשיא אמ"ש בפ"ה מאיסורי מזבח ה"ט גבי מנחות ונסכים מערלה וכלאי הכרם דפסולין משום מצוה הבאה בעבירה. וכן בפ"ו ממצה ה"ז גבי מצה מטבל וגזולה, אלמא דס"ל מצוה הבאה בעבירה. ועל כרחך כחילוק השער המלך הנ"ל, דהיכא דבשעת המצוה עובר שפיר אמרינן מצוה הבאה בעבירה אף לשמואל, משום הכי בערלה וכלאי הכרם לענין מנחות ונסכים, וכן במצה מטבל וגזילה שפיר אינו יוצא, מה שאין כן קרבן גזול אחי יאוש, וכן בגזול וגנוב ביום טוב שני". עכ"ד.

בחילוק בין ביאור ה"שער המלך" לביאור ה"אור גדול"

ה) והנה ה"אור גדול" נטה מדרכו של ה"שער המלך", דהשעה"מ נקט דגם בלולב הגזול חשיב שעובר עבירה בשעת קיום המצוה משום שמחזיקו בידו בגזילה ואינו משיבו. והיינו משום דהשעה"מ קאי בשיטת רבי יוחנן דס"ל דאיכא פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב הגזול. אולם ה"אור גדול" קאי בדעת הרמב"ם דפסק כשמואל דס"ל דליכא פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב הגזול, וביאר משום שאינו עובר עבירה בשעה שנוטלו.

א) הנה בסוכה (ל"ג.) איתא, דהדס שהיו ענביו מרובין מעליו, אם עבר וליקטן ביום טוב כשירה. - ובספר "שער המלך" (פ"ח מלולב ה"ה) כתב: "וקשה לי דאם עבר וליקטן ביום טוב אמאי כשר, הא הוי ליה מצוה הבאה בעבירה כו'. והיה נראה לחלק ולומר דעד כאן לא אמרינן דמשום מצוה הבאה בעבירה פסול אלא דוקא בגזול, וכן בההיא דמצה של דמאי וכיוצא, דבשעת עשיית המצוה דהיינו אכילת מצה עושה העבירה, שאוכל טבל או דמאי, וכן נמי בלולב הגזול כל עוד שאינו מחזירו לבעליו הרי עבירה היא בידו, ועובר אעשה דוהשיב את הגזילה, נמצא דבשעת עשיית המצוה הוא בעבירה, ומשום הכי פסול. מה שאין כן הכא דבשעת עשיית המצוה אין כאן סרך עבירה כלל, אף על גב דמחמת עבירה באה המצוה, אפילו הכי כיון דבשעת עשיית המצוה אין כאן סרך עבירה לא אמרינן מצוה הבאה בעבירה, ומשום הכי עבר ולקטן כשר". עכ"ד.

קושיית ה"אור גדול" בשיטת הרמב"ם

ב) והנה בהגהות "אור גדול" (פ"ג דסוכה מ"א) נתקשה בשיטת הרמב"ם, שפסק (פ"ח מלולב הלכה ט') דאין דין מצוה הבאה בעבירה בלולב והוא פלוגתא בסוכה (כ"ט:), דשמואל ס"ל דאין פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב הגזול, ורבי יוחנן ס"ל דיש פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב. והרמב"ם פסק כשמואל, והראב"ד פסק כרבי יוחנן. והקשה ה"אור גדול" דהרמב"ם (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ט) פסק שיש פסול מצוה הבאה בעבירה, ולכן פסול מנחות ונסכים של איסור משום מצוה הבאה בעבירה. וכן (בפ"ו מחמץ ומצה ה"ז) לענין מצה, פסק דמצה של טבל או גזולה פסולה.

תירוץ ה"אור גדול"

ג) ויעויי"ש ב"אור גדול" שכתב ליישב הסתירה ברמב"ם, דאף על פי דס"ל כשמואל דליכא פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.
Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

ביאור שיטת הרמב"ם והראב"ד

(1) והנה שמעינן מהביאור הנ"ל, בשיטת הרמב"ם, דאף על גב דס"ל כשמואל דליכא פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב הגזול, זהו דוקא כשאינו עובר על האיסור בשעה שמקיים את המצוה, מה שאין כן כשעובר עבירה בשעת קיום המצוה מודה שמואל שיש פסול דמצוה הבאה בעבירה, והיינו דמכיון שבשעה שמקיים את המצוה עובר על העבירה אין זה מצוה, ומהאי טעמא מנחות ונסכים ומצה של איסור מפסלי מטעם מצוה הבאה בעבירה, מכיון שעובר עבירה בשעת קיום המצוה. והראב"ד דפסל לולב הגזול ביום טוב שני ס"ל כרבי יוחנן דאיכא פסול מצוה הבאה בעבירה אפילו היכא דאינו עובר עבירה בשעת קיום המצוה, ולכן אף על פי שאינו עובר על איסור גזילה בנטילת הלולב יש בו פסול דמצוה הבאה בעבירה.

פלוגתא דהרמב"ם והראב"ד בטעם דאדם יוצא ידי חובתו בשופר הגזול

(2) ויתבאר בזה שיטת הרמב"ם דהתוקע בשופר הגזול יצא ידי חובתו, וז"ל: "שופר הגזול שתקע בו יצא, שאין המצוה אלא בשמיעת הקול, אף על פי שלא נגע בו לא הגביהו השומע [יצא], ואין בקול דין גזול". עכ"ל. - והראב"ד השיגו: "ואין בקול דין גזול, א"א ואפילו יהיה בו דין גזול יום תרועה יהיה לכם (במדבר כ"ט, א') מכל מקום, הכי איתא בירושלמי (פ"ג דסוכה ה"א)". עכ"ל. - ונראה דאזלי לטעמייהו, דבאמת הראב"ד ס"ל כהרמב"ם דיסוד מצות תקיעת שופר הוא השמיעה ולא התקיעה, והמצוה מתקיימת רק בגוף הקול, אבל נקט דמכל מקום שייך פסול דמצוה הבאה בעבירה בגוף השופר, דמכיון שהשופר שמשמש בו כדי לקיים מצוותו נעשית בו עבירה, נמצא שהמצוה באה לו על ידי עבירה, מפני דאי לאו העבירה לא היה מקיים את המצוה, ושפיר שייך פסול מצוה הבאה בעבירה אפילו בגוף השופר, אף על פי שאין העבירה בעצם הקול שבו מקיים את המצוה, ולכן נטה הראב"ד מדבריו של הרמב"ם שאין בקול משום גזול, דמכל מקום בגוף השופר יש גזול. והרמב"ם אזיל לטעמיה, דפסק כשמואל דלולב הגזול כשר ביום טוב שני, והא דהוצרך הרמב"ם לפרש דליכא פסול מצוה הבאה בעבירה בשופר, הוא מפני דמודה שמואל שיש פסול מצוה הבאה בעבירה היכא דעובר עבירה בשעה שמקיים מצוה, דאין עבירה מצוה, ולכן ביאר הרמב"ם דאף על פי שעושה מעשה גזילה בשעה שמקיים מצוותו דגזול את הקול, אין זה עבירה מכיון דאין בקול משום גזול, דבזה שאני תקיעה בשופר של גזול מאכילת מצה של טבל, דהתם עובר עבירה בשעה שמקיים המצוה, מה שאין כן בשופר שאין בקול משום גזול אינו עובר באיסור בשעה שמקיים המצוה, ולכן יוצא בו ידי חובתו, אבל מצד מה שבאה המצוה על ידי עבירה בלא"ה אין פסול, דהא שיטת הרמב"ם דאין פסול דמצוה הבאה בעבירה אפילו היכא דבאה מצוותו על ידי עבירה.

